

och flöjt-blåsare, men mäst fiol. Drag-
-harmonika hörde jag aldrig omtalas, att
det begagnats vid varken gille eller danser, före
1850 talet, men att det redan vid den tiden fanns
sådan av sextantig fason vet jag och min far
hade en sådan när jag var liten 1864. Om jag
kunnat upprepa alla de legio visor som jag hörde
sjungas i min barndom, så skulle derav blivit
en stor bok, men som jag ej hade så särdeles lust
till slika visans ord, så kommer jag i håg endast en
strof här och en annan der, men deremot visetoner
-na, dem gav jag akt på och kommer i håg många.
En och annan visestump, kan jag nämligen näm-
-na, men aldrig någon hel visa: Tex. "Liten Karin
Gente", "Pigan som trampade på brödet". Der låg ett
slott uti Österrike, Thon Erik mötte Karin sin,
När kvällen kommer och bjuder vila. Då sköna-

Anna till lunden ila, Att möta Alfred i dalens
lund, Han lovat komma i kvällens stund. 1850
När jag gick till Klappe bona, Tappade jag min
paraply, Den hade kostat femtan daler, För den
var alldeles ny. Tror ja, tra la la, tror ja tra la la,
tror ja så. "Ensam uti hela vida världen", och en
med lika ton senare som Lette Tröjananvisan (1870)

Ur en gammal visbok som min Mor själv
egenhändigt skrivit visor från 1830 och 40 talet då
berukliga, kan anföras, ex. på visor:

Der bodde två rövare i en skog, Enellan två koningariken
Der rövade de bort En kungadotter fin, Så att uti världen fanns inte
De vinda henne upp Och de vinda ² henne ner, De vindade ¹ hennes like
Så kommer der en hertig, Från ett annat land, Han köpte na till fru och hus
När som hon hade varit der, ³ I detta runda är ⁴ sin söner ^{hertiginna} hon aflads
Det ättande året, Kulle hertigen resa bort, Att laga sig en annan
Skön Anna hon gångar sig, ⁴ till svärmorin in, Till svärmorin in för att
Skriv endast på denna sida! ^{fråga}

Ack får jag inte lov, På höga loftet gå, Att skåda den brudaska-
 jä men, ja men det kan du väl få lov, Det kan du visserligen göra ^{kan komma}
 För du har varit en, ja så uppriktig mö, För dig skall ske heder ^{och ära.}
 Skön Anna hon gånger sig, På högan loftet upp, På högan ^{och ära.}
 När hon då zieke, Den brudaskaran kom, På börja hennes hjerta ^{lyftit upp för att skåda}
 Skön Anna hon gånger sig, På högan loftet ner, Till svärmotern sin ^{att svida.}
 Får jag inte lov, Att brudasaken gå, Ack skåda den unga bruden ^{för att dräga}
 Ja men, ja men det kan du väl få lov, Det kan du visserligen göra ^{dansa}
 För du har varit en, ja så uppriktig mö, För dig bör ske heder och ära
 Skön Anna hon gånger sig, Att brudasalen in, Lina söner hon ^{ställd framför sig}
 Di nigar och di bugar, Att för den unga brud, Men mest för sin hulla ^{ste fader}
 Den ^{Dansk sång:} tappra Lands soldat.
 Den gång jeg drog av sted, Den gång jeg drog av sted
 Min pige vilde med, ja min pige vilde med
 Det kan du ej min ven, Jag går i krigen hen
 Och vis jeg icke faller, Kommer nok hem igjen
 Så var der ingen fare, ² Så blev jeg här hos dig.

Men alle Danmarks piger, De stole nu på mig
 Och derfor vill jeg slåss, Som tapper landsoldat.
 Min fader og min mor, ² Hurra, Hurra, Hurra!
 Min fader og min mor, ² Hurra, Hurra, Hurra!
 De sode disse or, Ja de sode disse or,
 Når dem vi støter på, I krigen mænd gå,
 Vem skall då plöja markene, Og vem skall gräset slå,
 Ja det er outtop derfor, Vi alle må av sted,
 For ellers kommer Tysken, Og hjælper av dermed,
 Og derfor vill jeg slåss, Som tapper landsoldat Hurra Hurra
 Når Tysken kommer nær, ³ Når Tysken kommer her Hurra
 Beklager jeg enver, Ja beklager jeg enver,
 Till Per og till Pæt, Han säger, du læss fuldt
 Og skjælder man ham ud på bank, Så säger han hols
 For folk som taler alle sprog, Er det nu lige fedt. ^{maet.}
 Men Fanden heller intet, For den der kan kun et
 Og derfor vill jeg slåss som tapper landsoldat
 En visa om kärlek och mord m.m. som kallas Stralsborgsvisan. Hurra Hurra Hurra.

En visa för eder jag nu framföra vill, som visst har
passerat
Det må ni tro mig till. I Stralsborg der bodde,

En adelsman så rik, På guds och på penningar, Har ingen
honon lik
Han hade ocken doter, som var dögelig och skön

Hon älskade utaf alla en spöman uti lön

Men förnligt de håldt det, för alla ocken var

Orskuldig och redelig var deras kärlek

Ett år eller två ³ hi förlovade var, Den ömaste kärlek di

Men det var fördolt, I som de minst tänkte på
till varandra bar

Att den så olyckligt i världen skulle gå

En resa till Ostindien, ⁴ Den spömannen gick hän

Han sörjde ju så värre, Att för sin lilla vän

Hon önskar honom lycka på tusende gång, Leo väl hon
tänkte på sin käraste var time och var dag.

Hon seglade i ett år, han seglade i två, ⁵ Och intet kunde han

Han lärde kunde litet, Ty hjertat det var matt, Han tänkte på
sin bestämmelse uppnå

Tiden den lön han, för tiden den vann han ⁶
sin käraste var time och var stund

Så kommer der en friare till Stralsborg der hän

Han beder ödmjukast hennes fader derom

Att han ville givan sin dotersä from

För honom var det lätt att gå faders på

Ty båda var di rika och han förnämmer var

Marja hon grät och hon vägrade sig

Min Gud och min herre nu hjälper du väl mig.

Och som hon i de sorgeliga tankar mände gå

Ett brev ifrån sin käraste det hon dä mände gå

En liten dräng, som frågade det, vis inte att han gick obetönt

Äfven en spansker daler han gick.

Ack därliga Mari, så uti brevet stod, Du låt nu bli att

Nu ligger jag för ankar i västerborgs hamn ^{sörja du flicka lilla god.}

Om några dagar väntar jag att vila i din famn.

Det lättar hennes hjerta, ^{10.} Det lättar hennes bröst

Lägar hon ut arkammanen i gläde och med tröst

Öfver för alla sorger. Hon ut arkammanen går

Öfver glömmar hon det brevet som uppå bordet låg.

Ett ärende hennes faders i kammanen skulle ingå

Lå fick han se det brevet som uppå bordet låg
 Han tog det opp att läsa det, Vad deruti nänd stå
 War på han strax nänd svara. Dusskall honom aldrig få
 Och som hon spasserade ¹² i trädgården in
 Lå falt henne brevet i tankarne in, Min Gud och min Herr
 nu tänker jag derpå; Min fader skall ett ärend i kammare wingå
 Och som hon spasserade ¹³ i trädgården fram
 Lå möter hon sin fader med brevet i sin hand
 Han talade till henne, som hon en "stög" var
 Tro ej du för mån sjöman. An han var nog så rar
 Och hör min käre fader ¹⁴ Skänk mig den sjömans hand
 Ej någon bättre giva, Ter doter giva kan
 Tillåt mig honom äja, Tillåt mig honom få
 Det lönar Gud i himmelen, Låt mig den glädjen få.
 Nej om han så den enda ¹⁵ sjömannen var
 Lå skall du honom aldrig till äkta make få
 Nej för så skall jag dräpa honom. Än dig så giva bort
 Han har hos mig logerat han hur mitt ja nu fått

Nu må ni mig giva så många som ni vill

Men aldrig min vilja jag giver dertill,

När jag honom ej får äga och honom ej kan få

Så är det ock det samma Vart jag i världen går.

¹⁷
Faderen gick bort Han var nog så vred, Som för att slita
Kärleksgriller, Som så många tusen gör, När han är död
och borta, Så glömmes han av dig, Jag skall dig nog
förmana, Så att du lyder mig.

¹⁸
Tre dagar derefter. Då sjöman kom till land

Hennes fader han hastade så genast ner till strand

Han kallade den sjöman Ut i ett rum för sig

Sjömannen trodde minst, att det gällde om hans liv

¹⁹
Ack usling ack usling, Du är ju den som har förfört min dotter

Jag vet hon är din vän. Vill du ej strax bort segla och sym-
ma ut i land

Jag skall uppå dig hämnas. Tre du mig det för samman.

²⁰
Ack hör min kära fader. En dotter jag har kär

Men henne att förföra. Mig ej i tanken var

Vär jag ej henne äga och henne ej kan få

Så är det ock detsamma, Vart jag i världen går.
 Den grymmaste fader ²¹ Med tänderna han skar
 Så tog han upp den kniven Han under kjolen bar
 Han stack den i ti hertat På sjömannen god
 Gick bort och lät en ligga Och simma i sitt blod.
 Låg gick han till sin fru och till sin dotter in ²²
 Kom hit min kära dotter Jag visar dig din vänn
 Nu kan du hålla "kryllo" med kärasten din
 Lå får du blod i läggaren Tå tället för vin
 När dessa red han talte ²³ Törstfärad hon blev
 Var färdig till att dödas Men fattade sig igen
 Hon såg sin faders kjole Bestäncker var med blod
 Hon hastad till stranden och till sin sjöman god
 Hon såg sin vänn att blöda ²⁴ Hon såg var kniven satt
 Låg oförmärkt hon tog den Och hade vid sitt liv
 Cek hör du grymme fader Le här den blodig kniv
 Le är det ej den kniven Som som satt i sjömannens liv
 Med tänderna i äggen ²⁵ Hon bad sin fader om, Och lägg mig

vid hans sida den jag älskade så ömt, ³⁸⁰³ Så sörjer jag ej mera
För någon väns till mig, Så ändras all min smärta, Så dörr
jag lyfkebäg.

²⁶
Med tårarna i ögonen Hon bad sin fader om
att han ej hiärtat ville, Uppfylla hennes dom
Så tog hon fram den kniven Hon under bröstet lagt
Hon stack den i sitt hjärta Och föll vid sjömans arm
När sjömannens broder ²⁷ Han dita veta fick

Den rike man blev ställd för Kejsarens rätt
Då hjälps hans gods ej längre Han måste dö för svärd
För en så stor misshandel Han var ej bättre värd

Så blev dessa likena, ²⁸ Sedan lagda hän
I en förgylt kista, Den Kejsaren gav dem
Lägi varandra armar, Var klädd i silke röt

Att ingen skulle säga, att dessa varit död.

²⁹
Om sidan åt blev sätter, En kista så svart
När den grymme fadren Om sidan lades bort
Med en mördarkniv i handen Till varning för en var
Som neka deras barn att få ta dem de har här

Och hören i föräldrar som Gud har givit barn
 I varen då i så hårda som denna slemma björn
 För en uppriktig kärlek, kan aldrig slockna ut
 Nu slutar jag min visa, Och tackar dig min Gud.
 Med ^{en annan ämtlig visa} sorgse mot och tunga steg, På livets väg jag går.
 Att hunta blomster åt min själ, Varav jag tröst kan få
 Den trösten är Guds rena ord, Som tröstar oss på denna jord
 Som i motgång trösta kan, Vi skall till målet fram.
 En ynglings stig är ofta störd, Med tårne vart han går,
 Men näst för den han ej kan få, Den hjärtat efter står.
 Den vän mitt hjerta har begärt, Den haver Gud mig ej beskärt
 Som icke för mitt hjertakär, Fast jag dig håller kär.
 Jag skapare mitt unga ³ liv, Som här så litet trivs
 I motgång och förfärelse, På böljan ofta drivs
 Min själ var redo snar och fri, Engång när Herren kallar dig
 Betänk så länge vi gå här, Är vi en syndig träl.
 Jag tröttnar aldrig älskadig, Så länge jag här lever
 Och när man har en sådan bröjd, Så är man lyckelig.

När gång snön ögon på dig ser, Lå bli mitt hjertas rörelse
 När enda blodsdropp körsignig, Lå högt jag älskar dig.
 Nu slutar jag min visa kort, Och springer inte mer
 Den vänn som jag förut haft kär, Han vill nu svika mig
 Blott för jag så fattig är, Lå håller han en annan kär
 Men det ^{en annan} bli mitt eget fel, Jag har i dig ej del.
 Den fjortende, den fjortende, Lå friaren han kom
 Han friade till den flickan uti rosen-grön lund
 Nu skall den dagen komma, Att jag skall äga dig
 Lik som vi var i sällskap i söndags kväll
 Men gosse, men gosse, Vad tänker du på, Som fris till den
 Flickan Som du aldrig kan få, Jä förr ska minna fötter tram-
 pas tunnas som ett elad, Förr än du skall hava omvårnen du vill
 Men flicka, men flicka, ³ Vad har du i ditt sinn ^{ha}
 Eller vad du i tankarne bär, Giver du mig ären så skall
 du finna tes, Tes aldrig du jag sviker dig, Förr kallnar mitt blod.
 Jag är ej rik på penningar, Det vet du väl förut.
 Men Gudi vare lov att jag människa lik, I världen har jag levt

Med nöda och besvär, men Gudi vare lov att jag en gång
 Gasse lilla, gasse lilla, ⁵ töva än en stund - en är
 Se fåglarna i lunden, de sammanblanda sig,
 Ja, för skall bergen smälta, Och havet skall bli sand
 Förr än jag dig överger Och tar någon ann.
^{äter en lammvillig ystotik en psalm}
 Och ungdom den en ungdoms blomma Som vissnar bort
 i gravengår, Hon tänkte ej att dit få komma, I sina
 friska ungdomsår. Men Herren Herren sade så, Du måste nu
 i gravengår. ² Hon tänkte ännu längre vara
 Gåttas vansklyktens land; Men hastigt fick hon
 hädan vara, Och komma på en annan strand,
 Och att hon hade somnat väl, Och fått gå hem med
 räddad själ. ³ Blott kroppen här nu gömd i
 jorden, Och själen är nu intet här, Men han är fräkt
 och salig varden, När hon hos Gudi i himlen är
 Och ungdom hör du ett ljud, Vänd om, vänd om till Herren Gud.
 Och ungdom fukt dina händer, ⁴ Med ångrens helso-
 samma tår. Begrät nu dina ungdoms syndar

I dina friska ungdomsår, För många gryling gråta får
 Till Helvetet dit många går. 5 Och hör det rop Christina bedes
 Vänd om, vänd om till Herren Gud, Och siunk nu ej i synden neder
 Och ner till de fördömdas gud, För öra tusen ack och ve, Och rys för sådant
 Christina ropar nu till eder, Som henne närmast varit här
 Att skynda från den väg som leder, Ner till de fördömdas skar
 Ner till det rum der elden tär, Och masken gager om ej dör
 Christina ropar nu till alla, Som der nu tving hennes grav^{nu} stå,
 Att för än den gravens fälla, Och in i ewigheten gå,
 Och kära ungdomsår nu hör, Vänd om, vänd om och bättring gör
 O ve den själ som här 8 mänd fara, För än han Herren funnit
 Kan gå då ewigt ewigt vara, I Helvetet och pinan bvara.
 Och kära, kära vänner om för än i stån inför Guds dorn.
 Vänd om, vänd om i ungdomsåren 9 Ty snart du ligger bekenad här
 Christina föll i ungdomsåren, Kan hända hvar ej fick den tid
 Och vandra hädan men du är. På vägen som till himlen bär
 Och ungdom här led Gud om trona, För sist att leva utan tro
 Då får du intet livets krona, Och ej hos Gud i himlen bo

Tag till Guds ord och bed och strid, Till himmelrikets sälla frid.
 Och här vill du kronan vinna, Som dig så dyrt förvärva är.
 Så sök att rätta vägen finna Och bliv nuf i synden kvar.
 Hur onäpnet syndigt nöje har förspilt oss sköna ungdoms år.
 Och Herre hjälp oss alla komma, Till dig uti din himmels höjd.
 Att vi med Dig och alla fromma, Åtnjuta evig frid och fröjd.
 Och Herre hjälp oss att vi må, Med dig uti din himmel gå.
^{En annan} Huru vill jag vandra kring jorden, Stängt för mitt bröst var
 Sällhetens dagar är flydda, Sorgen alena står kvar.
 Kalla som vintern i Norden, Men mistohjerten jag funnit
 Inart är mitt eget förbrunnit, Graven snart askan förtär.
 Kring mig så ödsligt är blivit, ³ Allting sig dödligt förbytes.
 Katten avgravsblomman löytest, Utar den dödliges land.
 Ja, döden är bättre än livet, Dödsstunden sällast av alla.
 Gravklockans toner mig kalla, Dem utur tårarnes land.
 O, skön är glädjen som en dag om våren, När lärkan slår
 i blåa skyn sin drill, Må gerna glädjen följa mig i spåren.
 Om Gud så vill, om Gud så vill.

Om grym är smärtan som en kväll om hösten
 Nå dock snitt hjerta höra honom till, Låta kval jag
 gömmer kvaden trösten, Om Gud så vill, om Gud så vill
 När livets afton sig i djupet sänker, Och vänner skuter
 matta ägat till, Jag sitter lugn uppå hans grav och tänker
 Om Gud så vill, om Gud så vill.

Nå till hans möte ängeln snart mig hämta, Min själ skall bli
 beredd för och säll, När aftonklockans sista toner slämta.
 Om Gud så vill, om Gud så vill.

annan 1854

He march als kom, Så länge som Vi have en skilling
 i vår tung, Så vill vi dricka Kung Oscars skål, Evad
 det må vara av tely eller stål. Men så gäller det att
 vara rolig, fönöjer och glad, De tapperlands krigare
 och Skånske husar.

Jag såg ett ljus i Österland, Det lyste som en stjärna
 Det var så likt den lilla vänn, Jag älskade så gärna
 Jag tröden vännen lever än Och tänds upp sitt ljus igen
 mellan trännens säta vänn.

Skall vi två sitta vänner bli, Som sitta vänner varit
Ni som en så långsam tid, I frå varann har varit
Lå långt som himlen är från jord, Lå långt går du
Från dina ar, Som du med mig har talat

Den turturduvan i grön äng,³ När hon sin make mistar
Hon vilas uppå ensam gren, ja uppå lösa kvistar
Hon vandrar hela skogen kring, Till dess hon finner make sin.
Lå är hon helt fönöjda.

En ensam fågel i en kur,⁴ Emellan fyra murar
Han sjunger väl av sin natur, Fast hjertat är bedrövat
Han sjunger väl, Långt bättre är, I ödemarken vandra
Än sitta i en kur av gull, Och taga mat av andra.
Vad har jag nu för trohet min,⁵ Den jag mot dig har visat
Du lärar min uppriktighet, Med en stor sorg och grida
Mina vänner de äro mig Ohulda de önska mig stor smärta
Det vållar mig, Den lilla vänn Som så bedrog mitt hjerta
Jag hade mig stor lust illi lunden att gå, Att jag efter djuren
och de villande rå, Och om jag henne möter, Och tro och

Stärlek full, Men vännen han var borta, Han var mig
² intet kuld.

Det gjorde mig så ont uti hjerta och i sinn, Att en så vacker
 flicka, Skulle ta en sådan en. Lek em jag finge dansa

Heland di tärnor små, Jag stod allt med förundran Och säge
³

För mig är både fader och moder bliven död, Försvarett mitt
^{deruppa}
 är borta, Och jag är nu svarslös, Jag ensam får nu vandra,

Uti en svekfull verld, Lik lammet uti öknen, Bli rof för

Jag talar som jag tänker, Jag är enfallelig, ⁴ Der har slätt ingen
 falskhet, Uti mitt unga liv, Fast någon det vill säga. Att

jag är full av svek, Men Herren Gud skall vittna att jag är en-

slätt ingen kan tänka, Och ingen kan tro, ⁵ Hur svårt det är att
 leva, Heland människor på jord, Dett vållar våra syndar

Som förr är på grund, Så länge som vi leva uti denna fagra

Di Casarus den arme, Han förr rikomans döer, ⁶ De hundar
 som han hade Di slekte hans sår, Det har slätt ingen

Sarastet har slätt ingen nöd, Guds änglar honom förde uti

Su vill jag mig liksom till en bortgången ⁷ nos, ^{Abrahams sköt.}

Som väste upp på höga Helleberget, Eller vid ett lamm

Som är i ulvars klor, Som haver sin hude bortmistat
 Nu finner jag att världen gånge mig omot, att jag för
 denna sorgen ej finner någon bot, Men mysken oro för min
 Min glädje har varit ringa, Min sorg har varit stor, Sedan jag
 sälltagängen med dig talte, Det du då till mig sade, Det dämpade
 mitt mod, Och lade all min kärlek över i dvala. Jag önskar
 tusen gånger. Långt hellre vara död, Än att alltid leva
 i en ängslighet och nöd, Med tårar jag begräter min smärta.
 Om alla de tårar, de finnes på ett röm, Som jag för din
 skull har utgjutit, Eller om de vare i en rinnande ström
 Så vare jag så lättelig bortfluten, Se jag var väl till ären
 Närlämnad ungen, Men du har pålärt mig en lördas sätning
 Den jag leer Gud om hjälp till att draga.
 Att jag var för ringa det visste jag väl, Men jag trodde att min
 lycka var så god, Se talte med mig, Som med din bästa
 vän. Och på dina ord var du trodd. Men det vill jag försäk-
 -ra, Heer länge än det drar, Att uppå din galskhet, Der följer
 stort onödan. Det du av onära mände lära.

Den vännen som jag älskar, Han var ej till att tro,
 Sin kärlek lät han ifrånmig vända, Nu haver mitt hjerta
 allt intet någon ro, För än mina dagar få en ända
 Med vad han mig bemöter, Med kärlek eller spott
 Likväl så önskar jag honom allt godt, Gud låte intet ont honom
 Och sötaste ängel, Vi handt du mitt sinn, Och visa mot mig ^{hända}
 Kärlek den tiden du var min, Då uppförde du dig sedig och
 Jag hade aldrig trott, att det mig så skulle handt, Vi som ^{ärlig} ~~hava~~
^{ex} varit så goda mot varon Och derigenom sluta vi vår kärlek,
 En ^{ex} vänn har jag i världen kär, Ja kär för alla andra
 Den älskar jag mera kär, än tusen tusen andra
 Hennes kinder di är som vallmo röd, Ja liksom liljan vita
 Dig älskar jag uti lif och död, Ser uppå han du visst lita.
 Men ett är du min lilla vänn, ² Som jag i hägen tagit
 Vi haver du förgätit mig, Och mig ur hägen slagit
 Jag som så restigt har talt dig till, Med heder och med ära
 Nu får du göra som du vill, Min allt för täcka kära.
 Ja dina täcka ögon ³ lå, Di haver mig bedragit,

Di haver liksom stjernorna, Som klar på himlen varit
 All den förtret jag haft för dig, För det jag av dig håller
 Kärleken har visst andrats sig, Jag vet ej vad som väller
 Adios farväl till ett godt slutt, Jag önskar med stor gamman
 Haf tack för var och en minut, Som vi har haft tillsammans
 Den tid vi har haft varann kär, Den tid jag må visst säga
 Men himmelen mitt vittne är, Att jag dig ej fick äga.
 Nu slutar jag min visa kort, Jag kan ej längre skriva
 Kärleken är visst gånget bort, Jag kan ej längre bliva
 Fast du haver tänkt att marra mig, Det mig slätt intet
 ängslar, Jag får väl mig en bättre vän, Den mig av hjertat
 Som stjernorna, på himlens valv di svingar om var an, ^{älskar}
 Låg är min tankar, Till dig min vänn, Allt om den tjura
 kärleken, Som nu begynnas skall :
 Tre inte att jag krusar dig, För du säriker är :
 Ty rikedom förvinna kan, Men kärleken blir aldrig kall
 När den uppriktig är : 3. Nog vet jag att jag felat har
 Men vem är utan fel : Ty alla falska människor

Dit räcker till för var och en, ^{H.} Vag har jag fått min del:;;
 Nu är jag lik ett villfarande får, Som uti skogen går:;;
 Ty jag har varken fader eller mor, Som trösta kan på denna ^{jord}
 eller svara mig ett ord:;; 5 Ack om jag kunde önska mig
 Trösting utav min Gud:;; Att du och jag min lilla vänn
 Fick råkas uti himmelen, I himmelen hos Gud:;;
 När solen tändes sina strålar, ^{en annan} Med ömhet tänker jag på dig
 När aftonsolens glans sig målar, Då är min tanke blott hos dig
 Jag kan ej skiljas från din sida, Mitt hjärta svarar endast Nej,
 All annan smärta kan jag lida, Men överge dig kan jag ej.
 Du var den första som jag älskat, Du var den första jag
 För din skull är mitt hjärta fängslat, Din bild uti mitt bröst ^{tillbad}
 Nu reser jag till fjärranstränder, ^{H.} Adio, farväl min lilla vänn ^{jag har}
 Men räcks mig ej den falska handen, Den trogna har jag giv-
 it dig.
 Såsom förut nämnde, var det brukligt att man ge-
 -mensamt lemnade bistånd till någon grann i byn
 ej i byggen, med arbetshjälp, vid husbygge och skörd,
 om den grannen eller bybon, bad de andra derom.

Den som behöfve hjälpen sammankallade endast byfolk
 et, eller släktingar utanbys. Hvarligen var ju den be-
 hörande skyldig att traktera hjälparne med mat och
 kränsvin, men byskvinnorna leuro, vid sådana tillfälle
 ändå, antingen gröt, välling, ärtsoppa, och söt mjölk,
 till gården, eller ut på ängen. Endast inom Lön
 försåsom sådan hjälp i fulla socknarna, men i Små-
 land brukades sända bud om "slötte-hjelp" och "slotta-
 hjälp" till sex a sju byar i Island. Såsom Öje, Ryd,
 Horn, Elinge, Hamnda, Bäckaby, och Harsaberga byar
 har jag sett på en gång samlas, några från var by, till
 slottagille. Det var visserligen vanligt att
 mangick eller bjöds till slätter- eller byte-gille
 när så påfordrades, men sådana som t. ex. byte-gille
 voro icke några regelbundet återkommande i det, det
 oftast hände att den som haft lin året förut, ej
 sädde lin året efter, emedan det föregående årets lin-

-förråd ej hunnit bearbetas, med spinning och väv-
-ning. Men annars bjöds till krytegillet så många
av byfolket, som ansågs kunna hinna "kryta ut" för dag-
-en. Icke heller var slättagille något regelbundet å-
-terkommande. Det kunde bero på om folket på
slätta-stället varit sjukliga, eller någon dött, så
att inte de återstående kunde anse sig själva nog
måktiga, att utföra slättern, eller att de ville ha
slöttern fortare undanstökat för någon annan orsak
eller helt enkelt för oskull. Det kunde därför gå
ett eller flera år förbi, då intet slättergille hölls i
byn, utan vart och ett hushåll själv skötte sin slätt-
-ly, vilket och mer och mer blev det vanliga.

Midkräslor och begravningar, kunde ju, om
det var riktigt hus bjudas i "bägge byarna" i Väskby by, men
dessa hemman och gårdar kallades i förtiden (innan
enskiptet) för "Gamla Väskby" och "Ho-gården" (Hov-gården)

och efter enskiftet kallades de efter nummer, ifrån och med ett till och med N° 12 Wäsby. Var det mindre "uppfär" (begravning) höjds vanligen; i gamla Wäsby, fr. o. m. N° 1 t. o. m. N° 10 Wäsby, och i "Bo-gärrn" om liket var derifrån, endast N° 11 och N° 12. Sen var N° 13, 14, 15, 16, 17, 18 ett gilleslag för sig, och hette: Presta-gård N° 13, Kloekaregård N° 14, Kinapalycke N° 15 och 16, samt Pott-enburg N° 17 och 18 Wäsby. Det gilleslag der det var få N^o var många åboar på vart N^o, och der som var många N^o till gilleslaget, var endast en eller två åboar på vart N^o. Åla-lynn följde inte alltid liket till gravens ty ofta (sedan förning bortlagts) höjds endast hushorden på vart ställe, och var det en änka kunde hon sända sin son eller även gärd's-drängen, i sitt ställe till begravningen. Var för det höjds på sådant rätt berättas på utrymmes-skäl i ett litet hus hos t. ex. en "husare" i byn, och även av hänsyns-tagande för samtiden.

kvinnorna, om vintern. Folket gick ju alltid till
göte i lekstugan, i byarne så nära kyrkan. I förra
tider gingo de till göte i lekstugan om det var aldrig
så långt, men då leuro de också liken på här.

Om någon blev sjuk och den var ensam boende,
eller barnen så små, att de inte kunde passa den
sjuke, så, om vaka behöfdes, hjälptes nabokvinnorna
åt, att omskiftande vaka över den sjuke. Särskildt
om husfolket skulle vara mycket ansträngt av
vakande över någon i långvarig sjukdom liggande ned-
lem, så fingo de hjälp med vakande av nabo-kvinnorna.
Likaledes om tiggare blevo dödsjuka, eller sinnes-sjuka
personer måste vaktas, fick hela kylaget tur-vis passa
och vakta dem. Mindre vetande samt ofarliga sinnes-
sjuka personer fingo driva omkring och tigga i hela
församlingen och i flera församlingar i bland.

Till barnvårds-kvinnor brukade endast de allra

närmaste av grannarne och de allra närmaste
släktingarne, även om desse senare, vore från en annan
kyr, komma med "kalv-mat". Denna bestod oftast
av korngrön, senare av risgrön till gröt, strödd med
kanel i kutor, och insatta russin i ytan och bestrodd
med socker, samt "vinsoppa" av vin, fruktsaft och
sviskon, kryddat. Det kallades för "Bischopp". Eller
kunde "kalv-maten" vara ägg-pankaka med fruktsaft,
eller plättar, munkar med sylt, garän och andra
bakelser m. m. Förutom uppräknade
lek- och dansplatser om sommaren brukades (mit
om vintern) att ungdomarne i en kyr, ställde till
dans- och lekstuga så här och så der i bondgår-
darna, och då måste ridande bud utgå mågra
dar inman, till de kyror man önskade att deras
ungdom skulle komma. Något litet måste betalas
i "pelmarpeng", annars var det fritt för alla. Någon

viss tur och ordning att hålla lekstuga i ley,
 leygd eller rocken, förefanns ej. Pengar till dylikt
 måtti föräldrarne giva sina söner, men vanliga
 spelade kort och kunde vinna vid sådana dans-till-
 ställningar. Stora summor pengar ska man inte
 tro att de ungdomarne leuro i börsen på den tiden.
 Som ex. kan antagas, att en rik hushålls-son be-
 flegade sig för sällskapet då de gingo hem i från
 dansen: "Ja har spelt en djävla rull, må ni tes,
 Ja har förlorat tre skilling." Det blev sedermera
 ett ardspråk: "Ja har spelt en djävla rull, sa
 Anders Tåksön när han förlora tre skilling."
 Den der vunnit hade således en stor summa ty peng-
 ar voro högt i värde. Aldrig kallades ungdomstillställning-
 arne för fest, i den tiden, utan "lege- eller "dances-
 tuga. Vid gultiden gingo några pojkar utklädda omkring på
 alla ställen i ley, bärande stjärnor på stänger, och

skulle föreställa de tre vise män, och en som hade en
bejllra att skrimla med, skulle bära opp pengar, och
kallades därför judar. De sjöngo någon slags visa-ramsa
som jag glömt. De pengar dessa "stjerne-pågar" fingo voro
jugganska ringa, några styvror, som endast dessa, ett få-
tal pojkar delade. Teke heller behövs många pengar, ty
"Spelmans-pengarne" voro frivilliga bidrag, och teativering-
en bestod huvudsakligast av åben på stället der
dansen anordnades. Fruntimmeren gingo alltid fritt.
Man vet intet om något särskilt firande av Tho-
mas-dagen i de gamle Kulla socknarne. Någon
annan uppdelning mellan äldre och yngre förekom
ej på annat sätt än i arbetet. Naturligtvis måste de
äldre gå före t. ex. vid slåttern och de yngre efterst
i skären, såväl på åkern som ängen. Någon annan
särskild ceremoni för upptagande av pojkarne i
de vuxna ynglingarnes lag förekom icke, utom när

Väsby, 94.

unglingarne anöstrade beväring. De som då blevo
"kasserade" eller "Kronovrak", blevo då skyldiga att span-
dera förtäring i "dryckejon", på de andre från hemma-
kyrorna, ty det räknades som en stor lättnad att slippa
exorera. Naturligtvis förekom tävlingar vid många
tillfällen, dels i arbetet, t. ex. vid brytegille, rese-gille, slätta-
gille och berggille, och dels i lek- eller dansstugor.
Man lyftade på stenar, ej alenast för tynyd-styckeproo-
utan svärfattliga att gripa om, och hoppa över grind,
eller gårdsgård, eller "vända kajan om", d. v. s. klättra runt
en fri bjelke i "kass-stugan" eller annat uthus, lagärhus,
eller springa i "skees" (kapp) eller lägga benet på nacken,
lyfta varandra om fötterna på en liggande, eller bära
en tunnna rög opp på loftet, på en spola-steg, eller läg-
ga sig på knä och resa sig opp med en tunnna rög på
ryggen. Till en ämhet var det så, att de starkaste
karlarna även tälde att dricka mest brännvin.

Lådana prov förekunno alldeles obekande av giftemål, ej heller var sed om traktering utan vid själva löps-tillfället, då ungdom från andra byar kommo för att ropa ut leudpant, då fingo de traktering av vin för fruntimmer och krämvin för ynglingarne. Ävensom om en man, person, ung eller äldre, vågade komma in i stugan der en barnsängs-kvinna låg, med sitt o-döpta barn, brukades taga huvudkonaden, hatt eller snässa och gömma eller låsa in den, tills den besökande, antingen igenlöst den, med av husbonden åsatt värde, eller om det ansågs för högt, lät den kvarbliva och gick beaktad derifrån. Därför ådrarnades de om barnsförelsen ej underkunniga: "Gick inte dit då mister du din luvå". Hade den personen inga pengar så sig fick mössan vara som pant, så vida inte en trovärdig man lovade skicka lisen när han kom hem. En 12 skilling, det aninsta, senare tre daler = 24 skilling

som vanlig lösepeng för huan. Dessa pengar gån-
te fadderpengar bidrag till kyrkogille eller kyrkofogens
gille, dvs. då barns ängskvinnan tillfrisknat och
gick i kyrkan för att av prästen kyrkotagas, vanligen sex
a sju veckor efter barns ängen. Till sådana gille
inbjöds huvudsakligt släktingar och de allra när-
maste naboarne som också blivit "calemar".

Benämning på de olika åldrarne har funnits
något olika emot som nu finnas. Barnen kallades
för "glöttarna", icke alenast då ^{de} omtalades som små, u-
tan de gamle föräldrarne nämnde i all sin tid då
de talade om sina barn, att de hade eller haft så och
så många "glötta". Det var ett gemensamt namn
på både pojkar och flickor. Men var för sig var det ju
"pojkar" (pojkar) och "tjejer" (flickor). Denna benämning
kunde användas ända till de voro konfirmerade (fört
för prästen) och något längre, men vid 17 a/18 år blev det

gossar, ungersvänner, ynglingar (maskuliner) och möer
jungfrur (feminine). Dessa benämningar kunde även
betecknas med "Grängar och Tigre", men avsågs då
i allmänhet tjänare av bägge könen. Men jag
minns när min Mormor kallade flicka för "gräbba"
och pojke för "häre". Således torde dessa benämningar
 varit brukliga i hennes uppväxtår d. v. s. i slutet på
1700-talet och längre fram ända till 1850. När en unge-
sven blivit gift, heter det en "man" och jungfrun en kvin-
na. Af finare folk heter det av ungersvannen en "herre-
man" och av jungfrun en "fru", men jungfrun av
"fint folk" kallades också "Mamsell". Finare folk voro
sådant folk som ej arbetade och aldrig arbetat grov-
bete, utan alltid gingo finare klädda och ville att
bondeklassen skulle erkänna, och kalla dem för "herrar".
Såsom Präster, Länsmän, Kronofogdar, Herdlare m. fl.
Gamla män blevo som nu "gubbar", och gamla gifta

fruntimmer ^{"gumma"} levde, ävensom änkor, "kärningar" också
"kärningar". Gamla ogifta fruntimmer kallades
för gamla "Nuckor" (på skämt gamla "mä-kä", eller "Föra-
lär"). Goda människor av alla åldrar och kön, kallade
för "lik", men om de dött gingo på lands- eller byvägar
och i husen om mätterna, kallades de för "spöken" eller
"gästar" (gastar) och sådana döda som kastats upp ur
havet kallades även "gastar", "strandgastar".

Med kläddel. beträffade, så var snittet på de yngres
kläder lika med de äldre, tills de blevo gifta, då
männen skaffade sig höga hattar och kvinnorna
hättor. Man-könet hade lång-byxor, väst och kort
jacka ("tröja") med små svängda skört. Bruket av
lång-byxor var redan 1830 av allmogen bortlagt,
men en del äldre, begagnade ännu till högtids-dräkt
till omkring 1840. Lång-byxorna räckte upp över knäna
och upp på bröstet, varför västen var mycket kort.

Långstrumpor bibehöllas av bägge könen, och av fruntimren ännu, men omkring 1870-talet begyntes av det yngre orankönet, att begagna halv-strumpor som snart blev allmänt bruk även bland de äldre männen. 1855 till 1865 var det brukligt bland de vuxna jungfrur, mör och pigor att ha "krenolin" och byxor der inunder. Föret hade det brukts en stoppad underkjol som kallades "stubb". De äldre fruntimren hade aldrig "krenolin". Krenolinen var en med fjädrar av stål och rötting, utspänd kjol, som tillmide bunn mera fria rörelser, än "stucken", men var obehövä, på det visst, att fjädrarna kunde kinäckas vid trång passage eller påfrestning. Några av de äldre fruntimren begagnar ytterkjol av fårskinn. Låderna kjoles kallades för "skinn-klockor". Dessa plagg buros av ett fåtal kvinnor ännu så sent som 1875.

Lammorankhållningen

emellan byarne inom socknen var vanligen god, och högst sällan förekom fiendskap emellan de olika bond-byarne. Men deremot förekom alltid ovänskap och fiendtligheter emellan folket i bondbyarne och befolkningen vid stenkolsgruvan i Höganäs Bruks-församling. I tiden före 1660-talet i synnerhet var nämnda fiendskap så stor, att knappast ensamma bönder vågade passera nattetid genom gruvsamhället eller komma derigenom i skymningen, med risk att bliva öfverfallna. Men senare smälte befolkningen mer och mer i hop med varandra. Åtaliga äro de berättelser om "Friest" mellan gruf-folket och bönderna i fringliggande socknar. Närhelst bönderna stälde till dans och lekstuga, kom genast en skara gruvpojkar, och började gräl meningo för det mesta taga till flykten för bönderna. Fjälkmänhet voro gruvpojkarne mera små-

-växta, än landt-befolkningen, men en och annan
 star stidsman hade de, såsom Ridell, Bojs, Gocko.
 Som det skulle bliva förvidlyftigt att nu beskriva
 dessa strider, så kommer detta att avhandlas i ett
 särskildt kapitel senare. Lockmen
 var indelad i nio rotar, som också voro fattigrotar,
 och skolrotar, men inte snäskattnings- och hus-
 förhörsrotar. Dessa nio rotar inom Väsby socken
 voro: Första roten, Gulta och Danhults leyar. Andra
 roten, Trigelsträde, Smärpan och Tjappeshusen. Tredje
 roten: Buskeröds och Brandstorp's leyar. Fjerde roten
 Lingaröds och Esperöds leyar. Femte roten: Plönings,
 och Mårps leyar, samt N° 1 till o med N° 10 Väsby by. Sjette
 roten: Hustofta, Tågalycke, Bräcke, Knapalycke, Pelt-
 enburg samt N° 1 till N° 8 Väsby by. Sjunde roten: Tjöröds,
 Gultabo och Margretiberg. Åttonde roten: Gässarp, Lönsby
 och Fierkestorp. Nionde roten: Ornakärr och Håkanstorp.

Husförhørs-rotar och snöskottnings-rotar voro ej
indelade på samma byar som de nu uppräknade
rotarne utan den by som var ett snöskottningslag
var också samma husförhørs- eller rote efter den
gamla byordningen och bylagen. Fråga om
socken-roten var det ex-mannen som stod för den
inom förekommande uppkörder som förut nämts.

Inom de olika byarne var före enskiftet hemman-
en indelade i tjärdingar och ättingar, ty huru skulle
de annars vetat vilken bonde vid skiftet skulle ha
mer eller mindre än den andre.

En annan indelning var ju också en slags rotar, såsom
soldat-rotar och rusthålls-rotar. En soldatsrote
kunde bestå av två hela mantal och derutöver,
men ett rust-håll var endast ett helt mantal.
Rotehållarne till soldaten skulle skaffa denne
ett torp med hus och jord, men rusthållarne

skulle anskaffa häst, "mundering" och karl, men
något torp, husartorp fanns ej i Lullasöckenarne.
Pyttarne, "husarerna" från Väshy socken, tillhörde
Fleringe Squadron. Jag minns inte att det fanns
mer än fem soldater i Väshy socken, En i Kulta
Ras, en i Väshy Bogår Hedström, två i Annakärn, Polist
och Wessman, och i Gustafsa, Kullberg.]

Fortfarande!

Reimännens åligganden var att å hela sockenroter
uppbära sådana skatter som utdebiterats på hela
häradet, såsom bidrag till häradstjänarens lön, (Häradst
tjänaren var den som vid tingsammansättningar uttog
fångar ur arresten och ledade dem fram för dom-
stolen, samt sedan återförde dem i arresten). Bropengar
till brobyggnader och underhåll inom häradet, samt
tinghuspengar och reparationspeng till arrestlokalen.
De pengar reimanen sålunda uppleurit skulle
han lämna till Gjerdingsmannen, som i sin tur

lmnade dem till länsmanen, som i sin tur
 lmnade dem till kronofogden som i sin tur lmnade
 dem till häradshövdingen, som åter redovisade för
 Landshövdingen. Fjärdingsmannens åliggande var
 att kräva ut skatts-restanser, att söka upp och arrester-
 ra tjuvar, att närvara vid marknader i församlingen
 och hjälpa länsmanen upprätthålla ordningen, samt
 att uträtta sådana ärenden som länsmanen befälde, samt
 stå sand på kronofogdens och häradsskrivarens namnteck-
 ningar vid skatte-uppbörderna. } Fattighjon
 utackorderades genom auktion, sedan den tid kommun-
 alstämma hölls. Förut hade var by sina fattige.
 Den förut till Folkminnes-arkivet insänd uppteckning behandlas
 Skolväsendet. Huseförhör pålystes i kyrkan,
 och uppmanades så många, som ej av sjukdom eller närlig-
 ga förhinder kunde komma att infinna sig jemte de två
 sista årens nattvardsgångarna inom huseförhörsroten, dag

och dato. klockslag, på uppgivet ställe. Mycket man-
-grant infunns sig också husförhörs-rotens folk, både
gifta och ogifta av bägge könen. Man visste för gammalt
att Nya testamentet eller helst bibeln, skulle medföras, men
att utanlexa förhöres i Kate Churen, varför flitigt över-
-läsande i denna var av nöden dagarna innan husför-
höret. Alla uppfordrades att läsa utantill i katekesen
och alla att läsa innantill. Husförhören begyntes i
församlingen redan i slutet på September och i början
av oktober för att kunna af prestin medhinnas i no-
-vember. Klockaren skulle också närvara vid husför-
höret, dels för att leda sungen och dels för insamla sitt
"Bjellehorn". Tistugan var vanligen bräder lagda på
stolar för att bilda sittplatser för alla de besökande.
Redan Tretern och Klockaren, i sidokammaren, som
hastigast inomundigat ett par koppare. Tre med brännvin
eller rik kaffe med brännvin (Nyheterhets-präster har det

inte varit i Kullasocknarna på den tiden). Då klock-
slaget är inne och inga fler personer väntas, så
resa sig prest och klockare, och med dem hela menig-
heten. Presten föreslår att sjunga psalmen 33 "Jag lyfter
mina händer". Klockaren tar genast upp tonen var de
övriga instämna. När singen slutat, begynnes genast
uppräkning i husförhörsboken ratens innehållare enligt
den förkommande ordning. En gammal gumma befinnes
vara frånvarande och presten får reda på att hon ej är
sjuk, men hemma ändå. Presten befaller husbonden
på stället spänna för och köra och hemta gumman.
Derför skulle han få betalt, annars kunde kronobetring-
en skaffa skjut. Efter en stund kom husbondens dräng
med gumman. Prästen håller genast en räfst med
henne och hotar henne, dels med stämning till tinget
och dels med att hon kan bli följaren att begå den
heliga mottvarden. Gumman har intet att försvara

sig med utan tigr och gråter. Klågorna begynnas
genast med innanläsning i Nya Testamentet. Knagg-
-ligt går det en efter en, till turen kommer till Sand-
-berg från Tjättes-husen. Han skulle läsa Pauli 2:dra
epistel till Corintierna, 13 kap. 2:de vers: Jag känner
en man i Christo för fjorton år, var han i lehamen
det vet jag icke, eller utan lehamen, vet jag och icke,
o.s.v. Sandberg läste: "var han i lehamen, det vet jag
icke, presten (Marlin) blev arg, "vad står der läs rätt",
Sandberg fortsatte "eller utan lehamen", men nu blev
presten rasande och röt, "kom här fram". Sandberg
darrade i alla leder, men måste gå fram till presten
som satt vid översta bordet ändan. Läs nu samma
vers om igen", men det blev lehamen igen. Då
ryter presten: "Har Sandberg någon bibel derhemma".
Nej, värdig prest, det har jag inte, svarade Sandberg.
"Nå så kom hem till mig i morgon så skall

Sandberg. Gå en leibel, sade Prosten. "Tack, tack, men
dett bräddtar inte", sade S. "Bräddtar det inte, röt, prest
- en, vet Sandberg om han lever över morgondagen"
Nej vördig prest, det vet jag inte. "Nå då måtte det väl
vara brädd, och nu höll prosten en dundrande straffpre-
dikan i en lång stund, så Sandberg blev väl fullkom-
ligt omvänd, ty när prosten till slut röt: "gå och
sätt dig", så sade S. Tackar så mycket för vördig
prestens velat underätta en gammal stickare. "Det
var ju så mycket att tacka för", sade prosten, något
slidkad. Sedan alla lästimmantill och de flesta
fått anmärkningar, begynte utanläsningen, först
med föregående årens nattvardslundom, sedan med dem
som anmälts till (confirmation) läsa för presten som det
hette), derefter med de äldre. Snaggligt gick det med
svaren, men då prosten frågade en flicka, vad hon
visste om Christi död, svarade hon: Jag har inte ens hört

att han varit sjuk." Då blev åter domedagspredikan
till såväl pigans som de andres upplyggelse. Ändtli-
gen vart det slut med Cateches-förhöret och prästen
föreslog åter att sjunga sista versen psalmen 33.
Efter det prästen läst Fader vår och välsignelsen och
klockaren upptagit på prästens uppmaning psalmen 130-sista
versen: "Guds ord och löfte skall bestå osv. så de värden på
stället ifrån att der var bänkat i "stora hus" (salen)
och om ungdomen ville gå der ut, (ty der var ej någon
eldstad). De gifte och de gamle skulle stanna kvar
i stugan, som var varmare. Maten var ärtor
och fläsk, samt efteråt te eller kaffe, eller korngröns-
gröt och mjölk med te eller kaffe efter. Brännvin tjäns
till hugga slag. Färning togs ej till husförhör, men
kvinnorna luro mjölk till stället alltefter om de som
skulle ha husförhöret, hunnit slagta fettvin eller icke
ty i annat fall koktes gröt. År 1860 voro alla husförhörskalas

bestlagda och bestods ej annat än kaffe med kakor.
Endast prästen fick i sällskap med husbonden någon
mat. När i den gamla tiden så var ätit och druckit
och klockaren läst för maten och äter en psalmsvers
sjungits, tog prästen fram en stor säck och begynte bära
upp offer och gårostel av husbonde-folket som kommo fram
med ull, astar, färlogar, horn och kakor. Efter prästen
kom klockaren med en mindre säck, och sade att
det var "den lille fågeln som följer göken". Men visste
att det skulle tömmas i antingen några kappar korn
eller ärtor. Det kallades "spelekorn". Men dessa offer
till prästen och klockaren vid husförhåren var extra
och räknades icke vid betalning av "tior" som
prest och klockare fingo i lön (in natura). Säckarna
surreades bort bak på karettén och prästen och klockaren
rest hem. En av prästens drängar höjde.
Stäm på 1870-talet höll prästen endast husförhåren i

sockenstugan och bestod hela "husförhöret" endast
av folkteckning. De som hade något att anmäla
om inflyttare eller utflyttare, eller barn som
skulle anmälas till konfirmation, de kommo, an-
dra begynde sig inte om husförhör. Att hemta folk
om s. k. kroneskäpts till husförhör har ej förekommit
sedan prosten Wärlins tid (1835.) En pastor Esder-
berg försökte visserligen 1877-82 att åter införa det
gamla husförhöret i bondgårdarne och hade även
"prestasäck" med sig, och han och hans fru gingo om-
kring bordet och stoppade i sin säck en mängd kakor
av alla slag. Silokaren var aldrig med på husför-
hör. numera, sen 1860. Någon utanäteläring
förekom ej för gifta och äldre personer, utan en-
dast för barn och ungdom. Efter nämnde pastors
afflyttning från Väsby hölls åter husförhören i
sockenstugan. Det kunde till och med vara 2 a 3 än

-da till 4 husförhör utlysta att hållas i socken stugor på samma dag vid olika klockslag.

Till kyrkan skulle alla betala kyrktionde, som upptogs av prästen eller dertill av kyrkostämman utsedd man. Min Morfar var kommunalordförande i Wäsby och hade upplevitorägrat (1836) i pengar som han personligen gick till Lund och överlämnade till Biskopen pengarna antingen de hördes till köpen eller Domkyrkan. Prästen och Klockaren skulle ha sina löner dels i natura och dels i pengar (utom sina boställe). Natura förmånerna kallades "tionde" därför att alla bönder skulle lämna tionde delen av all sin "avkastning" från jordbruket. d. v. s. var tionde trevres säd, var tionde kalv, lamm, föl, gäs, anka, höna, var tionde lars hö, var tionde ost, var tionde skålpund smör, talg, humlestäng, ägg, lissväm, lin

tobaksnek och av grisar. Det som ej medfördes
kunde på lösas med pengar efter gängleart pris.
Prästen pålyste i kyrkan vilka dagar de och de
kyrkor eller rotar skulle avlämna sin tionde, och då
tog klokkaren emot sitt på samma dagar. En för-
skräcklig massa säd, hö och kreatur fick prester-
na, men vem kontrollerade om det just lemnades
vart tionde, och om det var någon som prästen
skällt ut för mycket på husförhör, så kunde den
bonden lämna visserligen var tionde trav, men
uppfyllt av tistel och ogräs, och av kreatur de allra
sämsta, ja sämt av allting. De dagar då tionde
mottogs, syntes också vanligen tistelfjunet flyga i
lusten högt över taken i prästgårdar. Utom sin
tionde fick prästen sitt "offer" och "jurastol", som
särskilt bars upp i pengar. När bönderna avläm-
nat sina lass och kreatur, så skulle de in till

prästen för att betala, sådant som ej medförts
t. ex. bisvärn, smör eller vilket som helst, leare
de uppgåvo huru många eller mycket av vart slag,
så fingo de lösa det med pengar och så skulle
det skrifteras för dem i böckerna. I den gam-
-la tiden blev bönderna bjudna när de betalt, bjud-
-na sätta sig till bords och äta ärtor och fläsk.
Men hur det var så vankades ej många supar
hos prästen, ty bönderna tyckte bättre om klock-
aren och gjorde ett ordspråk "prästen ska ha en
skit, men klockaren ska ha två". I prästa-
-gården gingo eller körde de in i klockaregården.
Han skulle inte ha andra natura förmåner än
färdig kastat rent korn, och den som ej hade korn
kunde få lemna råg i stället. Här var ingen an-
-het å vågonderna. Bönderna hade mätat
så det flöt över alla bräddar, mycket mer än

det som för var och en var bestämt, men så lejde
klockaren (Bostedt) på stora the- eller kaffegökar
med ett stort brännvinsglas fyllt framför var och
en att börja med och när offer skulle erläggas fick
han också mer, ty om pengar borde tillbaka, så strök
bönderna pengarna ner i klockarens låda och då
pekade klockaren att de skulle fylla på mer i glaset.
Ett märka är att klockaren hade själv brännvins
bränneri och sålde brännvin. Således hände rätt
efta att bönderna blev rusaiga när de körde hem
från tiöns-mötet. Sedermera har ju natura-
tionde ersatts med penningar efter "Markgångspris"
(medeltalet av de senaste vårens gällande priser).
Denna ändring kallades "Conventionen".
Präst och klockare hade även tiöns av fiskare-
na på fiske-läjsna Viken, Lerberget och Höganäs.
Var tiöns val sill, Mart tiöns pund ål och var tiöns

fund annan fisk. Men vid Conventionen
blev även väst marktegen frid-värde äsatt fiskem,
varefter bestattes, i fall prest och klockare ej föredrogo
att få det in natura.. Fiskelägerna hade sina egne
"byfogdar" i stället för äldermännen på landsbygden.
Byfogden bestämde den ordning fiskebåtarne skulle
ligga när de hemkommo från sjön. Vidare skulle han
ställa om brandvakt att i tur och ordning vakta
om natten för eldoväde. Vidare skulle byfogden vara
för fiske-läget vid alla socken- och kyrko-stämmor
i församlingen, ävensom upplära prest- och klockare
öfver inom läget. Det omtalades på 1860-talet, att
en fiskare från Lerberget, som nu någon anled-
ning fått ett horn i sidan till prestens, gick en
dag till denne, med en stor bundta ål. Fiska-
ren som hette Pål presenterade sin ålaktigt och
blev annorlunda att arbeta ålarna i köket. Pål

stälde sig mycket sorgsen och ångerfull över
sina synder, och prästen försäkrade honom full
kornlig syndaförlåtelse för alla hans synder.
Men då ålurme dagen efter skulle slagtas, befun-
nos de bestå av bara skinnen som var fullstopp-
ade med sand alle-samma. Rasande blev prä-
sten och beslöt att om söndagen från predikstolen
offentligen tränmärka skrymtaren. Det
skedd på följande sätt: Sedan han först dundrat
över lögn och skrymteri i allmänhet, sade han:
"Men du syndige Pål, som sanden i ål, dig äro
alla dina synder oförlåtna, amen". Lorn
föret nämnts stad klockaren högt i gunst hos folket
och det begagnade han också till sin fördel med
att tiggas astorjölke i de närmaste byarne. Han
(Bastett) yttrade: "När lemmarigarna väl satt sig till kaffe-
bordet, så tar jag till att spela av alla krafter till dans

i salen, och då sluta de att äta och dricka med det
snaraste, så går vi så mysket åt." (Vid ostarnötet)

Äldermän, Lärsmän, Kommunadordförande, och
Kärandmän fingo ingen lör, men Fjärdingsmännen
fick någon liten ersättning i pengar av socknan.

Locken-magasinet fanns inte, men presterna hade så
stora ladugårdshus, så de kunde husa naturationen.

Presterna och tilockarne ävön hade späkea hästar och
karetter och skjutade sig emellan moder och anskyr-
korna. Presten var annan och klockaren var annan
söndag eller helgedag. (Om dödgrävan och ringning är afhandlat
i följt insänd uppteckning)

Jag vet intet an-
nat kyrkostaff än att de som varit straffade för
tjuvnadsbrott fingo sitta i "stocken" framme i kyrkan
en söndag under gudstjensten. Sådana brott dingar
fingo ej begä. Nattvarden eller upptages i församlingen
före än de stätt sin "skrift" och kyrkoplikt samt lara-

-kotagets offentligt inför församlingen. En för tjuveri straffad sitter i stocken, och prästen går så fram till honom, och frågar: "Inför denna Christliga församling frågar jag dig N.N. om du vill erkänna att du gjort dig skyldig till stöld och tjuveri, och vill dig omvända och bättra så svara härtill, ja." Syndaren (en stor stark karl som vi ej toras namngiva, ty släkten leve) svarar högt och tydligt ja. Öter frågar prästen: Inför denna Christliga församling frågar jag dig N.N. om du erkänner att du gjort dig skyldig till stöld och tjuveri, samt vill dig omvänd och bättra så svara härtill, ja." Delikventen skriker i förargel-
se ja. Ännu en gång upprepar prästen samma fråga. Men nu har tjuvens tålamod tagit slut och han skri-
-la ut sitt ja så förskräckligt att det hördes långt ut
om kyrkan, och fruntimren hoppade till i sina bän-
kar. Detta hände 1849 och stocken fanns ännu kvar
i materialshuset, läshuset, öfver om kyrkan, och även

de gamle lik-läranne två stycken, år 1897.

Prästerna kunde ju straffa ogudaktiga personer
snarare att "visa dem ifrån" den heliga nattvarden
tills de ville "stå kyrkoplikt" och löva bättring.
Ex. 7 början av 1800-talet (1816) var en ryttare (husar)
för Långavärd by, som hette Rosengren, och
hade 72 1/2 100. Han kallades för "Hundra dundra", och
han gjorde skäl för namnet, ty han söp och slog
och dundrade, och gick inte heller på husförhör.
Prästen visade honom ifrån Nattvardskordet i
anledning av hans ogudaktiga leverne. Men "Hun-
dra dundra" Rosengren skrev till konungen, därvarande
Karl den 14:de Johan, och beklagade sig över att prästen
av-visat honom från Nattvarden. Och som "Hundra
dundra" utmärkt sig och varit med vid Leipsig i
kriget mot Napoleon, så stod han i gunst hos kung-
en, som också hotade prästen med avsättning för

förlämpningen emot "Kunstra Dundra". Prästen må-
ste skyndsamt ödmjuka sig och bedja om förlåtelse.

På sätt och vis var det ett straff att inte prästen
"kastade på" dem som tagit sitt eget liv. s. h. bjelo-
spillingar. Socken-stämman, en hela sock-
nen orgående stämman, var ju i huseudeak det samma
som kommunal stämman, men skilde sig från senare
kommunalstämman deruti, att de gamla sockenstäm-
man behandlade så väl kyrkliga, som världsliga ären-
den och endast de jördägande hade dervid något att
säga. Presterna voro vanligen de sammankallande
genom lysning i kyrkorna, antingen på framställning
av högre myndighet eller någon av byarna i försam-
lingen. Sockenstämmor förekommo också endast, då nö-
diga orsaker dertill uppstode någon gång om året.
Dervid behandlades fattigvård, sinner sjukas vård,
och tur för deras vaktande, reparation på kyrkan och

Väsby, Ph.

3803

Emil Jönsson
1933.

113.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

prestgården, Fjärdingsmans lörevilkor. Någon
särskild sockerstuga hade de icke, utan samling
i kyrkan eller Sakristian eller i prestgården.
Sockerstuga byggdes i Väsby år 1869 på prästgårdens
ägor utmed allmänna vägen genom kyrkobyn.
Isammahus ingyrmans församlingens likvagn och
församlingens stora kyrko-spruta. Var sänjan
tyarne emellan i socknen för det mesta god, så
var icke alltid vänskapen de olika socknarnes
befolkning emellan god, utan vanligen gjorde sig
en viss avundsjuka gällande, både i tal om, och
i umgänge med varandra. Då brukade Väsby-
boarne kalla Brunnby invånarne för "Brunn-linge"
Tässa och Brunnbyboarne brukade kalla Väsbybo-
arne för Väsbysona-rumpa. Och som förut
nämnt rådde alltid hat emellan folket i Höganäs
Bruksförsamling och folket i både Väsby och angräns

-ande socknar. Väsbyboarne brukade kalla gruv-
-folket för "gruvhatta", och gruvfolket åter kallade Väsby
och de andres sockenbefolkning för "Bond-djervlar", bond-
-karinner och Båtans bönder. Alla Skullasocknas
-ne kallade folket dem som inte hörde till deras
socken för "utbölingar", derjemte.

Vid tingen i äldre Häradet-tider gick det till bå-
-de sorgligt och lustigt. Mycket folk samlades dit,
men några gillen och folkväjen förkommo
icke, men mycket fylleri och oväsen. Laggude
Härads tings-ställe var i Möraarp, som på samma
gång var gäst-givaregård, der brännvin kunde få
köpas vissa timmar på dagen. De störste folk-
-väjen var när någon skulle ha spö på pålen.
Andra straff såsom hängning och halshuggning
samt vatten och berö- straff, försiggingo i Carlskro-
-na eller Malmö. Ett ordspråk gick alltid bland

allmoges karlarne, när de av någon anledning
måste lägga rocken så de de, "jag kan lika så väl
blä av mig här som i Mörrarp". Den ^{som} skulle ha spä
måste avkläda sig naken och bindas med reppat
sträckta händer vid en i marken nedgrävd stolpe,
som kallades "pälen". Den som slog kallades för "Pro-
fossen". Än ännu gamla persedlar finnas
hvar, som nyttjades av Häradsrätten och Härede
änktsmän, (såsom möbler eller annat), har jag
ej kunnat se en, men högst troligt är att sådant
finns i Helsingborg dit tinget flyttats. Att det
gick lustigt till ärendes vid tingsstället i Mö-
rrarp, kan med ett litet exempel belägas. Den ms-
nighet som inte fick sina ärenden uträttade, företa
eller andra dagarna måste, om de voro långväga i-
från, ligga äro till dagen efter. För detta ändä-
mål var i nedre våningen i tingshuset, ett stort

antal sängar, med lottnar av säck-väv ("kuldän")
men att inga sängkläder, utan bönderna fingo lägga
sina rockar under huvudet, eller kappäck och redas sig
så godt de kunde. Det kunde vara plats till fyra per-
soner i varje säng och det var ett halft dussin så-
dana sängar. En av "överliggarna" en bonde som hette
Lars Andersson vaknade upp om morgonen och skulle
dra sina stövlar på, som han haft under sängen.
Men det ville synas som om fötterna svullnat
under natten, ty stövlarna kändes försmå, men
som Lars tydligen kände igen sina egna stövlar, så
mente han, liksom Portas, att ha de gått på fötter-
na i går, så ska de gå på dem i dag. Och med
mycket möda sedan flera av stropparna dragits
sänder, så gick han dem äntligen på. Men när
han kom upp på golvet, tegelstensgolvet, och gick
så pekade lätta stövlar tärna ut till sidorna,

och de andre bönderna begynte "göra nark" och skratta åt honom. Han hade dragit den vänstra stäveln på höger fot och den högre på vänster, der-av hindret att de inte kunde gå lätt på, som nog tydligt bevisar hurudant huvudet var, och hurudant det varit kvällen förut. En bonde i Omakär som hette Sven Kallrom beskyll-des för att ha stulit en "plog-sock" från gran-nen Bengt Nilsson i Häkantarps 1863. By-smeden Löfgren som gjort plog-socken vittna-de att Sven Kallrom ville ha bo-ll ("laget") plog-socken, som smeden ju kände igen, och Kallrom blev dömd edgång inför rätten i Möra. Övan trapp-uppgången i ett förrum till tings-salen var en mängd trä-naglar anbragta på väggen för upp-hängning av hattar och mössor, som också i tings-tals alltiå voro placerade der under pågående session.

Min Far skuitsade för Sven Kallrom, som begick eden,
och de reste hem om eftermiddagen i lugnt vackert väder,
men ändå ville inte Kallroms mössa bli sittande
utan ^{han} drog och töjde i skärmen nästan för jemt.

Min Far, som gett akt på att Kallrom hade en gammal
sliten mössa om morgonen, men nu hade en ny,
frågade varför han drog så i mösseskärmen. "Jo", svar
Kallrom "der var så godt om mössor i färetun
så jag tog mig en bättre än den jag hade, men
den är så satans liten så den vill inte sitta på".

Min Far sade då: "Du är då ett förkannadt svin, som
stal en mössa, du har väl också stulit plogsocken,
som du svurit på". Ja visst hade jag så, men
jag tordes inte ta mig på t för då hade jag fått
fästning", sade Kallrom skrattande.

Fjärdingsmannen fick order att alla sol-
dater i församlingen skulle på en viss dag när-

-vara vid ett avrättnings-ställe, der hängning
eller halshuggning av någon dömd-brottling skulle
föresiggå, för att "stå spetsgård," som det hette.
Dermed var nyheten utspridd, och folk strömma-
de i stora skaror till avrättsplatsen. Spetsgården
soldaterna, skulle stå rundt omkring avrättsplatsen
och bilda en kedja som tillbakahöll menigheten
från att tränga in på själva stupstocken eller galgen.
Min Morfar berättade att de två sista brottsling-
arne som halshöggs, skulle hetat Pål Olsson och
Lindau. Dessa hade stulit och rövat många
städer, bland annat hade de varit i Häsby by hos
en bande som kallades för Store Jöns. Om de varit
resande för det de inte funnit något, eller de rövt
enotstånd, emellertid hade de skurit juvret av flera
kor, andra hade de skurit ut i näsarna på och de
övriga voro så svårt ^{skyma} att de dogo och lägo alla. Store

Försas kreatur ^{isitt blod} som morgonen när folket kom opp.
Kreaturen hade gått i en inhägnad "väng" eller "lycka".
Dessa två bovar blevo snart gripna och avrättades
vid Landskrona, dit flera tusen människor samlade
sig från hela Luggude härad. Det berättades att skarp-
rättaren (börren) varit vid tillfället, så nervös, att han
inte kunde hugga rätt, utan första hugget tog yran
i händarne (nära armen och skulderbladen), det andra i
halsen, men ej så att huvudet skildes ifrån kroppen
före än med ett tredje hugg. Den andre gick det
något bättre nämligen i 2 hugg. Folkmassen
trängde på, så att Öretsgården hade all möda
med att hålla afträttplatsen fri.
Lammankalning, av Häradets minighet
för samfällt arbete eller skallgång, hördes
aldrig, ej heller att Härad-boarne leuhade
hjelpa och understötja varandra, och någon

särskild sammanhållning gentemot annat
härads omnämndes intet. 1 Riketsmän
funktionärer gemensamma för hela häradet
v. ex: Härads-hövdingen, eller Domaren, samt Härads-
tjänaren eller Proffsen. Domaren skulle ge
av döma i samråd med 12 "nämndsmän", alla saker,
brottmål, tvistemål och kravmål. Härads-tjänaren
skulle utföra spöstraffet, samt föra fångar fram för
domstolen och tillbaka till härads-häktet. Dessa
tjänstemän tillsattes av Landshövdingen, men
fingo sin lön genom debitering på domsagan.

Nämndsmännen fingo ingen lön i gamla tider,
men senare 15 riksdaler om året av häradet. Utvaldes
i tur och ordning av församlingarna på sockenstämma.
En burgen man (rik) valdes vanligen ty ett gammalt
ord på riksspråk: "Det är betänkligt att vara nämndsmän
och rida på häppi". Nämndsmäns titel ansågs

Jordens så storartad att fastän det nu är över
hundra år sen en nämndeman bodt och utgjort näm-
-demanstjänst på en gård i Tjörvåds by, samma gård ännu
benämns "Nämndemannens" i Tjörvåds. I gammal
tid skulle marknadplats varit i Brunnby Bräcke,
så långt tillbaka som före 1800-talets början. Sen år
1850 har alligen hållits 2 marknader i Håganäs-
Byd den sista lördagen i april och oktober månad
och äger fortfarande bestånd. Väster om Wäsley
kyrka utan om nuvarande Hovgårdens by, skall i forna
tider funnits en hedrisk offerlund, men det är ingen som
något hint att der senare varit dans eller ungdoms-sam-
-ling. I Brunnby socken på Kullabergst i de s. k.
"Ha-ra" (Hagarna) har befolkningen av äldre brukat
samlas till dans i synnerhet om Pingst, och om
mid-sommar på berget vid Kullagårdarnas på "Skalle-
-backen", samt andra tider lördags och söndagskvällar.

å en kulle som kallades "Lunnalejär" ovanför Smids-
torps by, till dans och lekar. För 60 år sen brukade
ungdomen gå till Lönshogs Park, lördags och söndags-
kvällar att dansa och leka, ävensom vid en korsväg
i Gössarp. Dessa platser endast varit begagnade
några somrar och sen 1880 aldrig begagnade.

Midt i Väsby by, vid en annan korsväg som kallades
Hobergs gård brukade dock byns drängar och pigor
samlas till dans, ända till århundradets slut.

I Jönstorp socken, samlades ungdomen på 1840-
50-talen till lekar och dans å den s. k. "Tunneberga
backe" nordväst om byn Tunneberga, der och var
exercisfält för husarer och fottolk. I Vikens

socken dansade ungdomen om somrarna i en
ekskog vid gården Gädstorp, på 1880-talet. Även
i Glimminge skog 1880-talet i Jönstorp socken hade ung-
domen samlingsplats. I Höganäs Bruksförsamling

gjorde en av disponenterna som hette Sjökrona,
i ordning en vacker park och lät uppföra ett stort
danshus 1854 för arbetarne. Åden Berglunds
som kallas "Brors Becké" gjorde han en spiralväg
upp till toppen der en paviljong uppfördes varifrån
man vid klart väder hade en härlig utsigt över sun-
det (Biesund) in på Danke landet och omkring på
flera miles avstånd och omkräts i landet om man
hade en kikare. Denna vackra anläggning
kallades för "Tivoli" som av allmogen tycktes vara
ett mycket konstigt eller besynnerligt namn. Från
spiralvägen kunde man, när man kommit till-
räckligt högt upp, läsa stora gröna gräsmatta-bok-
stäver "Sjökrona". Berglunden är beklädd med
matjord och gräsmatta och torde vara i höjd
30 alnar och parkens omfattning fyra tunnland.
Detta tivoli besöktes av gruvans musik-hör till

dans varje söndags-kväll. Om midnatt lades
dess-utom gästucken dans-bänor med brädgolv i
parken, och i mitten på banorna var anbringad
en majstång och der bredvid spelmans-stol högt upp
över golvet. Då skulle de gamle fiölspelemännen
spela, som också de gjorde, hela natten om midnatt
och i flera söndagskvällar derefter, tills banorna revos
upp igen på eftersommaren. Både små barn 5 a 6 år
och 60 a 70 års gamla gubbar och gummor kunde man
jäs-svänga om i dansen. Vin, leir, lemonad såltes
från en lokal under danssalen, eller danshuset
som även nämndes. Till dans-banorna var tillträdet
fritt, men till dans-salen kostade det 50 öre för mans-
-person, därför att helartivoli, så bät som Höganäs hotell
och brännvins-handel, var arrenderat bort till krögare
såsom ¹⁸⁵⁰ Lindell, Jönsson, Persson, Schmitt, Karlsson 1880.
Hid fiölängorna och gamla gruvgården i Hittalen

3803

126
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

brukades av äldre sättas opp maj-stång om mid-
sommar. Höland på bägge ställen, men annars allu-
-natist. Skerholmsverket (gruvans) musik-kår blåste
om midsommar i dansesalen endast om regnväder in-
träffade. Allt är nu omändrat och ett stort folketshus
byggd i parken, den gamla dans-salen nedriven för många
år sedan.